

Nordic Congress on Cerebrovascular Diseases 2015, Malmö 26-28 augusti

Mångfaldiga internationella PERSPEKTIV PÅ STROKEVÅRD

ORGANISATIONSKOMMITTÉN

Arne Lindgren
(ordförande)

Christina Brogårdh

Irina Dragancea

Ann-Cathrin Jönsson

Bo Norrving

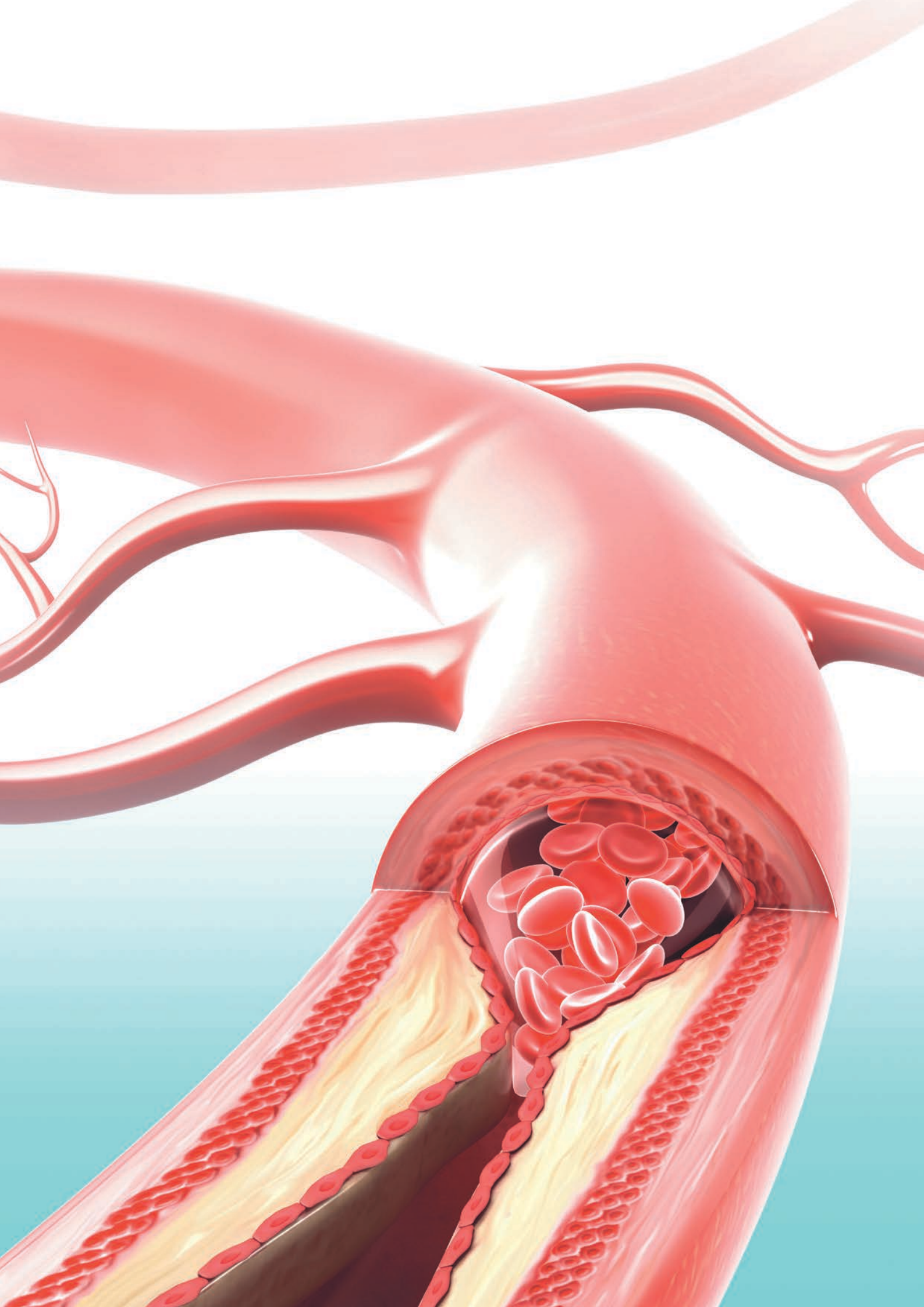

Jesper Petersson

Den 18:e nordiska kongressen arrangerad av Nordic Stroke Society ägde rum i Malmö den 26-28 augusti, 2015. Föreningen som i många år arrangerat nordiska strokekongresser bildades för över 30 år sedan. Denna rapport från årets kongress av **Ann-Cathrin Jönsson**, docent vid Institutionen för hälsovetenskaper, Lunds universitet, inleds med en beskrivning av bakgrunden till Nordic Stroke Society.

Professor Per-Olov (PO) Wester startade den första strokeenheten på Serafimerlasarettet i Stockholm 1975. Det blev inte bara den första strokeenheten i Sverige och Norden, utan i hela Europa. Efter att Serafimerlasarettet lagts ner flyttade PO Wester till Umeå, där han

också startade upp en strokeenhet. Efter som det saknades ett vetenskapligt forum för diskussion och utbyte av erfarenheter för att utveckla strokevården initierade PO organisationen av den första strokekongressen i Umeå 1982 efter kontakt och möten med strokeforskare i

Kongressen inleddes med att ordföranden för organisationskommittén, professor Arne Lindgren, och ordföranden för Nordic Stroke Society, professor Dalius Jatuzis, välkomnade deltagarna.

ORTER DÄR NORDIC STROKE KONGRESSER ARRANGERATS SEDAN STARTEN

1982 Umeå	1999 Snekkersten DK
1984 Helsingör DK	2001 Kuopio FI
1985 Helsingfors FI	2003 Oslo NO
1987 Oslo NO	2005 Göteborg
1989 Lund	2007 Aarhus DK
1991 Odense DK	2009 Helsingfors FI
1993 Jyväskylä FI	2011 Tallin, Estland
1995 Trondheim NO	2013 Vilnius, Litauen
1997 Uppsala	2015 Malmö

Professor PO Wester
Grundare av Nordic Stroke Society

olika nordiska länder – professor Barbro Johansson, Lund; professor Gudrun Boysen, Köpenhamn, och professor Markku Kaste, Helsingfors. I samband med strokekongressen i Umeå bildade dessa fyra nytänkande strokeforskare Scandinavian Society of Cerebrovascular Diseases, med PO Wester som ordförande de första sex åren. Den skandinaviska strokeföreningen visade sig innebära ökande utbyte av kontakt och erfarenhe-

ter inom strokeforskningen mellan de skandinaviska länderna. Senare väcktes tanken att utvidga föreningen till de baltiska länderna vilket mötte starkt stöd. När dessa länder också kom att ingå ledde det till att föreningen bytte namn till Nordic Stroke Society.

KONGRESSEN I MALMÖ 2015

Strokeforskningen i nordiska länder väcker intresse långt utanför det nord-

iska området. Flera andra europeiska länder var representerade vid 2015 års kongress – Belgien, Irland, Nederländerna, Polen, Rumänien, Schweiz och Storbritannien. Därutöver deltog även utomeuropeiska representanter från Egypten, Irak, Ryssland, USA och inte minst Sydkorea med 11 deltagare.

Kongressen inleddes med att ordföranden för organisationskommittén, professor Arne Lindgren, och ordföran-

Malmö Mässan Conference

gress

Nordic Stroke

Nordic Congress on Cerebrovascular Diseases

”... den tidiga hembaserade rehabiliteringen minskade funktionsnedsättningar och förbättrade livskvaliteten i större utsträckning jämfört med den traditionella inneliggande rehabiliteringen.”

den för Nordic Stroke Society, professor Dalius Jatuzis, välkomnade deltagarna.

Programmet omfattade ett stort antal presentationer i olika sessioner som var inriktade mot specifika ämnesområden och även så kallade ”teaching courses” och ”free communications” som täckte in många olika inriktningar och yrkeskategorier. Plenarsessionerna var framför allt fokuserade på den medicinska utvecklingen i strokevården och även vid ett flertal workshops deltog presentationer som representerade olika yrkeskategorier som ingår i ett interdisciplinärt team, som bidragit till att utveckla strokevården. Utbudet av programpunkter var stort och i detta referat beskrivs ett urval presentationer.

ENDOVASKULÄR BEHANDLING VID AKUT ISCHEMISK STROKE

Moderatorer: Nils Wahlgren, Stockholm; Arne Lindgren, Lund

De nya mycket framgångsrika studierna om endovaskulär behandling vid akut ischemisk stroke diskuterades på den första plenarsessionen på onsdagen. Heinrich Mattle, Bern, gick igenom de

nypublicerade studierna som också finns sammanfattade i *Lancet Neurology* (*Lancet Neurol* 2015; 14: 846–54). Stefan Holmin, neuroradiolog från Stockholm, och Grethe Andersen, neurolog från Århus, redovisade praktiska synpunkter från Sverige respektive Danmark. Nils Wahlgren, Stockholm, tog upp frågan om hur denna nya behandlingsmetod ska kunna erbjudas generellt i Sverige, bland annat utifrån synvinkeln hos Nationella Programrådet för Stroke, där han är ordförande. Perttu Lindberg, Helsingfors, diskuterade den speciella situationen med möjlighet till endovaskulär behandling vid basilarisockklusion, där bara enstaka fall ingått i de randomiserade studier som diskuteras i *Lancet Neurology*-artikeln ovan. Dock är basilarisockklusion ibland ett mycket svårt tillstånd där endovaskulär behandling redan idag ibland övervägs och där tidsfönster och handläggning kan vara annorlunda jämfört med ischemisk stroke i främre cirkulationens område; resultat finns bland annat publicerade från forskare i Bern och Helsingfors.

GEMENSAM SESSION MED KOREAN STROKE SOCIETY OCH NORDIC STROKE SOCIETY KRING INTRACEREBRAL BLÖDNING

Moderatorer: Byung-Chul Lee, Seoul; Mia von Euler, Stockholm

I denna session med utbyte av erfarenheter mellan två världsdelar, framgick det att utmaningen i att ge god, evidensbaserad vård vid hjärnblödning är gemensam. Epidemiologi och riskfaktorer presenterades av Hee-Joon Bae, Seoul, och medicinsk behandling särskilt gällande blodtryckssänkning redovisades av Hyung-Min Kwon, Seoul. Kirurgiska åtgärder genomgicks av Ola G Nilsson, Lund, och Jeong Eun Kim, Seoul. Det framkom vissa skillnader i den kirurgiska behandlingen, men de handlade inte bara om skillnader mellan länder, utan även inom enskilda länder. Mia von Euler, Stockholm, rapporterade att även om forskningen gett ny kunskap, saknas fortfarande mycket innan vi vet hur vi bäst ska utreda och behandla patienter med hjärnblödning och det saknas en god evidensbas om optimal behandling av hjärnblödning att bygga specifika behandlingsriktlinjer på.

REHABILITERING EFTER STROKE

Moderatorer: Christina Brogårdh, Lund; Bent Indredavik, Trondheim

Guna Berzina, Riga, beskrev hur stroke-rehabiliteringen ser ut i Lettland jämfört med Sverige och hur olika utfallsmått skiljer sig åt. Erfarenheter av tidig hembaserad rehabilitering av patienter presenterades av Rune Skovgaard Rasmussen, Köpenhamn, med resultat från en

randomiserad kontrollerad studie i Danmark. Studien visade att den tidiga hem-baserade rehabiliteringen minskade funktionsnedsättningar och förbättrade livskvaliteten i större utsträckning jämfört med den traditionella inläggande rehabiliteringen. Det finns dock olika former av tidig understödd rehabilitering i hemmet (early supported discharge) och Lena von Koch, Stockholm, dis-

kuterade hur teamsammansättningen och organisationen av tidig rehabilitering i hemmet kan se ut inklusive aspekter på kostnadseffektivitet. Ett annat område som belystes av Birgitta Langhammer, Oslo, var betydelsen av att vara fysiskt aktiv lång tid efter insjuknandet i stroke oavsett grad av funktionsnedsättningar. Det är viktigt med tidig individuell och målinriktad träning men

också med återkommande träning, särskilt för personer med måttliga till uttalade funktionsnedsättningar.

STROKE HOS UNGA

Moderatorer: Jukka Putaala, Helsingfors; Halvor Naess, Bergen

Workshopen inleddes med att Jukka Putaala, Helsingfors, gick igenom riskfaktorer och subtyper gällande ische-

**Hur säkerställer du att dina patienter tar sitt
läkemedel på rätt sätt?**

www.medicininstruktioner.se

**Instruktionsfilmer inom mer än 30 terapiområden
– pålitligt stöd 24 timmar om dygnet**

Vill du ha påminnelsekort till dina patienter?
Sänd ett mail till info@medicininstruktioner.se
Vi skickar dem kostnadsfritt till er klinik.

”Eftersom etiologin är komplex gällande unga med hjärninfarkt bör dessa patienter vårdas på strokeenhet med särskild erfarenhet av unga patienter.”

misk stroke hos unga. Katarina Jood, Göteborg, rapporterade att etiologin till strokesjukdomen är varierande bland unga strokepatienter och en del etiologier är mycket ovanliga. Att fastställa diagnos hos unga patienter innebär därför en utmaning, varför det behövs mer forskning inom detta område. En stegvis modell föreslogs som innebär att starta med olika undersökningar för att identifiera de vanligaste orsakerna inklusive cervikal arteriell dissektion. I nästa steg i modellen genomförs klinisk bedömning för att styra valet av vidare utredning. Eftersom etiologin är komplex gällande unga med hjärninfarkt bör dessa patienter vårdas på strokeenhet med särskild erfarenhet av unga patienter. Därefter presenterades aspekter gällande stroke hos unga i ett östasiatiskt perspektiv av Jong Sung Kim, Seoul. Slutligen rapporterade Halvor Naess, Bergen, att vid en femårsuppföljning hade tio procent i en population unga med stroke återinsjuknat i hjärninfarkt och tio procent hade avlidit. Mortaliteten efter fem år var tio gånger högre än i en kontrollgrupp i samma ålder. Antalet riskfaktorer visade sig påverka mortalitet och återinsjuknande i stroke bland de unga med hjärninfarkt.

NULÄGET I AKUT STROKEVÅRD OCH TIA-BEHANDLING I DE NORDISKA LÄNDERNA

Moderatorer: Sören Paaske Johnsen; Århus; Bo Norrving, Lund

Vid denna session presenterade representanter för Danmark, Sören Paaske Johnsen; Finland, Tiina Sairanen; Norge, Bent Indredavik; Sverige, Bo Norrving; och Litauen, Dalius Jatusiz, det aktuella läget i de olika länderna gällande den akuta vården av stroke och TIA. Det finns kvalitetsregister med detaljerade data i Sverige, Norge och Danmark, medan Finlands register baseras

på patientadministrativa data. I de baltiska länderna pågår en utveckling av trombolysbehandling och på enstaka ställen satsas även på utveckling av trombektomi. Strokeregister för att utveckla den vetenskapliga basen och kvaliteten i strokevården saknas dock för närvarande i Litauen.

TEAM-BASERAD STROKEVÅRD

Moderatorer: Ann-Cathrin Jönsson, Lund; Susanne Zielke Schaarup, Köpenhamn

Susanne Zielke Schaarup, Köpenhamn, presenterade faktorer som ingår i övervakningen av strokepatienter i akutskedet för att förebygga och identifiera komplikationer och kunna påbörja mobilisering och rehabilitering så snart patienten är cirkulatoriskt stabil. En systematisk och noggrann bedömning av strokepatienten i akutskedet är nödvändig för att ha kontroll på patientens tillstånd som varierar relaterat till hjärnskadans lokalisering och omfattning. Albert Westergren, Kristianstad, rapporterade att både sväljsvårigheter och förmåga att klara av ätsituationen efter stroke är viktiga faktorer att bedöma, inte endast i akutskedet utan även i ett längre perspektiv, bland annat genom att följa vikten regelbundet. Även munhälsan behöver regelbundet följas upp, eftersom den kan påverkas av nedsatt tuggförmåga. Det är även viktigt att informera närstående om vilka problem som kan uppstå och vad anhöriga kan bidra med för att hjälpa närstående med stroke och för att upptäcka eventuella nya problem. Marie Ursin, Drammen, presenterade en studie som visat att nedsatt balans i akutvården efter stroke var en prediktor för nedsatt kognitiv förmåga ett år senare. Även en multicenterstudie har funnit liknande resultat i ett senare skede, vilket bekräftar betydelsen av att tidigt identifiera de patienter som har risk för kognitiv svikt. Dessa patienter

behöver sedan följas upp genom interdisciplinärt samarbete för att vidta förebyggande åtgärder och främja hälsosamt åldrande. Helena Selander, Göteborg, redovisade att i slutet av den akuta fasen får många strokepatienter ett muntligt körförbud, det vill säga att avvakta med bilkörning i ett antal månader. Få patienter med muntligt körförbud följs upp, vilket innebär att många riskerar att återuppta bilkörning utan bedömning av körförmåga. Idag utförs alltför få körkortsmedicinska utredningar i Sverige och metoderna är mycket varierande. Detta innebär olikheter över landet samt risk att bilförare som är olämpliga av medicinska skäl utsätter sig själva och andra för onödigt risk i trafiken. Sammanfattningsvis behövs bättre riktlinjer, standardiserade testmetoder, forskning och utbildning inom området.

ÅTERHÄMTNING EFTER STROKE OCH PROGNOSE

Moderatorer: Janika Körv, Tartu; Katharina Stibrant Sunnerhagen, Göteborg

Sessionen inleddes med att Janika Körv, Tartu, presenterade läget i Estland och beskrev den förändring som skett inom strokevården och hur det hade påverkat prognosen positivt för patienterna på längre sikt. Tadeusz Wieloch, Lund, höll en inspirerande föreläsning som visade hur man med djurmodeller bättre kan förstå den normala återhämtningen efter stroke och därmed också utvärdera effekter av olika interventioner. Nya rehabiliteringsmetoder presenterades av Katharina Stibrant Sunnerhagen, Göteborg, med fokus på såväl kognition som motorik och hur detta bygger på kunskap från den basala forskningen som presenterades innan. Intressanta exempel som togs upp var spegelterapi samt användning av datorspel. Sessionen avslutades av Janne Kaergaard Mortensen, Århus, som presenterade en studie som visat att SSRI kan ha positiv effekt i återhämtningen efter stroke.

Kongressens sista dag inleddes med en workshop om riskfaktorer och sekundärprevention, parallellt med en session med free communications som visade en interdisciplinär bredd inom forskning om rehabilitering och långtidsuppföljning.

FREE COMMUNICATIONS

Moderatorer: Evija Miglane, Riga; Katharina Stibrant Sunnerhagen, Göteborg
Elisabeth Ekstrand, Malmö, beskrev i sitt föredrag hur ett test (STI-test™) hade utvecklats för att bedöma igenkänning av form och textur (ytlig sensibilitet) efter stroke. Därefter kom ett föredrag av Mialinn Arvidsson Lindvall, Örebro, om en kvalitativ studie som beskrev hur personer med stroke och fysioterapeuter uppfattar träning som bygger på kroppskännedom. Birgitta Langhammer, Oslo, presenterade en norsk multicenterstudie kring träning av förflyttning, gång och trappgång. Marit Kirkevold, Oslo, höll därefter ett föredrag om en modell för att förbättra psykosocialt välbefinnande. Modellen var uppbyggd på att personerna på ett strukturerat sätt hade samtal med en sjuksköterska vid ett antal tillfällen. Sessionen avslutades med att Anna Norlander, Lund, beskrev prediktorer för deltagande i olika aktiviteter (bland annat fritidsaktiviteter) tio år efter insjuknandet i stroke. I denna session framkom olika forskningsmetoder; utvärdering av metodik, interventioner och implementeringsforskning, prediktionsforskning samt kvalitativ metodik. Såväl yngre som seniora presentatörer deltog med bland annat fysioterapeutiska, omvårdnads- och patientperspektiv.

"Få patienter med muntligt körförbud följs upp, vilket innebär att många riskerar att återuppta bilkörning utan bedömning av körförmåga."

RISKFaktorER FÖR ISCHEMISK STROKE OCH SEKUNDÄRPREVENTION

Moderatorer: Eivind Berge, Oslo; Per Wester, Umeå

Under temat sekundärprevention efter ischemisk stroke redovisade Per Wester, Umeå och KI Danderyd, prevalensen samt hur man kan detektera och behandla karotisstenoser. Riina Vibo från Tartu universitet i Östra Estland, visade ett riskfaktormönster för att drabbas av stroke respektive prognos efter stroke som skiljer sig i många avseenden från övriga delar av västvärlden. Eivind Berge, Oslo, presenterade evidensbaserade riktlinjer för sekundärprevention efter stroke. Susanna Melkas, Helsingfors, avslutade sessionen med en intressant uppdatering av stroke relaterat till småkärlssjukdom.

HJÄRTA OCH HJÄRNA; DIAGNOS OCH BEHANDLING

Moderatorer: Hanne Christensen, Köpenhamn; Jesper Petersson, Malmö

Sessionen inleddes med att Hanne Christensen, Köpenhamn, föreläste om diagnostik av hjärtsjukdom och monitorering av hjärtfrekvens. Därefter redovisade Karsten Overgaard, Köpenhamn, sekundärprevention vid kardiella orsaker till stroke. Jesper Petersson, SUS Malmö/Lund, gick igenom akutbehandling av stroke hos patienter behandlade med NOAC (non-vitamin K oral anticoagulants) eller Waran, varefter Karin Klijn, Nijmegen, diskuterade behandling med antikoagulantia till patienter med intrakraniell blödning efter OAC-behandling. Arne Lindgren, Lund, avslutade sessionen med en presentation om kryptogen stroke. Kryptogen stroke kan definieras som stroke av oklar orsak där ingen tydlig sjukdomsmekanism kunnat påvisas. Tillståndet är vanligt och har angetts utgöra ca 20-40 procent av alla ischemiska stroke. Man har spekulerat kring om dolda, ej påvisade embolikällor, exempelvis i hjärta eller stora kärl, ibland kan orsaka kryptogen stroke av icke-lakunär typ och därför diskuteras numera begreppet ESUS – embolic stroke of undetermined source. Behandlingsstudier med antikoagulantia till denna patientgrupp har nu påbörjats.

Kongressen avslutades med Nordic Stroke award lecture av professor Nils

Wahlgren, Stockholm, som utifrån perspektivet *Behandling av akut ischemisk stroke: Vi är – kanske – i slutet på begynnelsen* beskrev utvecklingen av den akuta strokebehandlingen som startade på 1900-talet och fortsatt med en intensiv utveckling under 2000-talet.

Årets kongress i Malmö hade 301 deltagare som inte bara var positiva till de intressanta presentationerna, utan även uppskattade möjligheterna till socialt utbyte och möjlighet att skapa internationella kontakter inom olika forskningsområden med fokus på cerebrovaskulära sjukdomar. Utmärkande för den nordiska strokekongressen var de mångfaldiga och internationella perspektiven på interdisciplinära åtgärder från det akuta insjuknandet och genom processen i den långsiktiga återhämtningen samt sekundärprevention efter stroke.

Kongressen avslutades med välkomnande att delta i nästa Nordic Strokekongress som kommer att äga rum i Århus i Danmark 2017.

Stort tack till alla moderatorer som bidragit med information från de presentationer som sammanfattats i detta referat.

ANN-CATHRIN JÖNSSON
Docent, Lunds Universitet
ann-cathrin.jonsson@med.lu.se

